

KARTA KURSU

Nazwa	Metody i techniki badań społecznych 1, 2
Nazwa w j. ang.	Methods and techniques of social research 1, 2

Kod		Punktacja ECTS*	9 (4+5)

Koordinator	Dr Tadeusz Sozański	Zespół dydaktyczny

Opis kursu (cele kształcenia)

Celem kursu jest przygotowanie do samodzielnego prowadzenia empirycznych badań socjologicznych z uwzględnieniem wszystkich etapów procesu badawczego: od postawienia problemu, przez konceptualizację i operacjonalizację, przygotowanie narzędzi badawczych, zbieranie materiału źródłowego, po analizę danych i prezentację wyników.

Warunki wstępne

Wiedza	Ogólna wiedza socjologiczna w zakresie przewidzianym kursem „Wstęp do socjologii”
Umiejętności	Umiejętność poszerzania wiedzy poprzez samodzielną lekturę literatury podręcznikowej
Kursy	„Wstęp do socjologii” i „Logika” – to kursy, które powinny być zaliczone przed rozpoczęciem kursu „Metod i technik badań społecznych 1” .

Efekty kształcenia

	Efekt kształcenia dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Wiedza	W01: Student, który zaliczył obie części kursu, zna podstawowe pojęcia metodologii socjologii (jednostka analizy, zmienna, wskaźnik, źródło, itp.)	K_W01, K_W08
	W02: Zna najważniejsze typy badań (eksperyment, sondaż, panel, analiza zawartości, badanie socjometryczne), wie, na czym polega różnica między badaniem ilościowym a jakościowym	K_W01, K_W08
	W03: Zna podstawowe techniki pozyskiwania źródeł wywołanych (obserwacja, wywiad kwestionariuszowy, techniki ankietowe, zogniskowany wywiad grupowy)	K_W08

	Efekt kształcenia dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Umiejętności	U01: Student, który zaliczył kurs, umie zaprojektować <i>socjologiczne badanie empiryczne</i> (konceptualizacja, określenie: populacji, zmiennych, hipotez, typu badania, bazy źródłowej, techniki zbierania materiału empirycznego).	K_U08
	U02: Potrafi zbudować <i>narzędzie badawcze</i> (kwestionariusz wywiadu lub ankiety) i użyć go (występując w roli ankietera), ułożyć instrukcję kodową, przygotować bazę danych, zaprojektować oraz wykonać <i>elementarną analizę danych</i> , zredagować raport	K_U08

	Efekt kształcenia dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Kompetencje społeczne	K01: Student ma świadomość tego, że na każdym etapie procesu badawczego socjolog powinien postępować zgodnie z normami etycznymi i prawnymi, w tym obowiązującymi w badaniach na ludziach.	K_K04
	K02: Jest przygotowany do pełnienia różnych ról (kierownik, wykonawca) w zespołach badawczych	K_K05

Organizacja										
Forma zajęć	Wykład (W)	Ćwiczenia w grupach								
		A		K		L		S		P
Liczba godzin	60	60								

Opis metod prowadzenia zajęć

Wykład w formie tradycyjnej przy tablicy z użyciem prezentacji wizualnych przy niektórych tematach. Uzupełnieniem wykładu są ćwiczenia. Osoba je prowadząca będzie zadawać studentom teksty do przestudiowania w domu i wrywkowo sprawdzać ich znajomość (za pomocą krótkich testów wiadomości). W ramach ćwiczeń przewidziane są także prezentacje indywidualnych pisemnych prac domowych i dyskusje na nimi. Najważniejszym zadaniem domowym wymaganym do zaliczenia ćwiczeń będzie samodzielne przygotowanie na piśmie *projektu badania wraz z narzędziem badawczym*.

Formy sprawdzania efektów kształcenia

	E – learning	Gry dydaktyczne	Ćwiczenia w szkole	Zajęcia terenowe	Praca laboratoryjna	Projekt indywidualny	Projekt grupowy	Udział w dyskusji	Referat	Praca pisemna (esej)	Egzamin ustny	Egzamin pisemny	Inne
W01												X	
W02												X	
U01						X							
U02						X							
K01													X
K02													X
...													

Kryteria oceny	Ocena końcowa będzie oparta na wyniku egzaminu pisemnego (test wyboru) oraz ocenie wystawionej przez osobę prowadzącą ćwiczenia. Na ćwiczeniach ocenie podlega całokształt pracy studenta ze szczególnym uwzględnieniem pracy pisemnej. Jeśli ocena z ćwiczeń będzie wyższa o co najmniej 1 od oceny testy egzaminacyjnego (np. ćwiczenia – 4.0, test – 3.0) ocena końcowa otrzymana zostanie z oceny testu przez dodanie 0.5 (ocena końcowa 3.5); Jeśli ocena z ćwiczeń będzie niższa od oceny testy o co najmniej 1.5 (np. ćwiczenia – 3.0, test – 4.5), od oceny testu odjęte zostanie 0.5 (ocena końcowa: 4.0). W pozostałych przypadkach ocena końcowa będzie się pokrywać z oceną testu.

Uwagi	

Treści merytoryczne (wykaz tematów)

Tematy wykładów

(opracowano na podstawie programu rozdawanego do tej pory przez wykładowcę)

Przy każdym z 15 bloków tematycznych podano przybliżoną liczbę godzin dydaktycznych (od 2 do 6) przeznaczonych na jego realizację, a poniżej bardziej szczegółowe zestawienie pojęć i zagadnień, które zostaną omówione w ramach danego bloku, oraz odpowiednie fragmenty literatury obowiązkowej.

1. Co to jest nauka? Podział nauk. Metodologia nauk. Osobliwości socjologii jako nauki empirycznej (6 godzin).

(cechy wyróżniające wiedzę naukową, nauki empiryczne i formalne, metodologia a socjologia nauki, metodologia pragmatyczna i apragmatyczna, problem naukowy, hipoteza, paradygmat, teoria, model, metoda, orientacja problemowa).

Lit. T. Sozański. *Co to jest nauka?* Ss. 23–50 w: J. Goćkowski, S. Marmuszewski (red.) *Nauka. Tożsamość i tradycja*. Kraków 1995 (MN I: 5–34 lub www.cyf-kr.edu.pl/~usozans/nauka.pdf)

* J. Topolski. *Metodologia historii*. Warszawa 1973, r.I (Przedmiot metodologii nauk): 15–31 * S. Nowak. *Metodologia badań społecznych*. Warszawa 1985, r. I (Problematyka i metody badań): 19–61. * A. Sułek, *Metodologia socjologiczna*. W: *Encyklopedia socjologii*, t. 2,

2. Elementarne czynności naukotwórcze. Fundamentalna rola zmiennych (6).

(termin naukowy, definicja, klasyfikacja, typologia, pomiar, jednostka analizy, zmienna, podziały zmiennych według różnych kryteriów, w tym podział Lazarsfelda-Menzela).

Lit. S. Nowak. *Metodologia badań społecznych*. Warszawa 1985, początek rozdziału III (Definiowanie pojęć i dobór wskaźników w badaniach), 124–138 * G. Babiński. *Wybrane zagadnienia z metodologii socjologicznych badań empirycznych*. Kraków 1980, r.III (Zmienne i ich rola w badaniach socjologicznych): 35–63 (MN I: 249–272).

3. Etapy procesu badawczego. Projektowanie badań. Typy badań empirycznych (5).

(„od projektu do raportu”, przedmiot, temat i problematyka badań, konceptualizacja, operacjonalizacja, badanie weryfikacyjne i eksploracyjne, eksperymentalne i korelacyjne, przekrojowe i dynamiczne, ilościowe i jakościowe)

Lit. E. Babbie. *Badania społeczne w praktyce*. r. 4 (Plan badań): 109–138 * G. Babiński. *Wybrane zagadnienia z metodologii socjologicznych badań empirycznych*. Kraków 1980, r.II (Etapy procesu badawczego): 19–34 (MN I: 300–313) * T. Sozański. *Propozycja eksperymentalnego badania wpływu dolegliwości i nieuchronności kary na podejmowanie działań przestępczych*. Tekst dostępny w pliku *projekt.pdf* na stronie internetowej wykładowcy.

4. Eksperyment w naukach społecznych. Etyka w badaniach socjologicznych (5).

(zależność przyczynowa, metoda eksperymentalna, manipulacja i kontrola, eksperyment laboratoryjny i terenowy, klasyczny schemat eksperymentu i jego modyfikacje, trafność wewnętrzna i zewnętrzna, zasady etyczne obowiązujące w badaniach na ludziach)

Lit. E. Babbie. *Badania społeczne w praktyce*, r.8 (Eksperyment): 245–266 lub A. Sułek. Schematy eksperymentalne w badaniach społecznych. W: A. Sułek (red.). *Logika analizy socjologicznej. Wybór tekstów*. Warszawa 1979, 101–135 (MN II, 40–67) * J. Brzeziński. *Metodologia badań psychologicznych*. Warszawa 1996, r. 5 (Etyczne problemy psychologii (I) – między kodeksem etycznym a laboratorium, fragment): 125–142.

5. Wskaźniki. Baza źródłowa badań empirycznych. Techniki wywoływania źródeł (4).

(wskaźnik i indicatum, typy wskaźników wg S. Nowaka, łańcuch komunikacyjny, moc zawierania i moc odrzucania, indeksy i skale (wprowadzenie do tematu wg Babbie'ego), pojęcie źródła socjologicznego, źródła zastane i wywołane, ocena autentyczności, wiarygodności i istotności źródeł, techniki zbierania materiału empirycznego, podział technik wg J. Lutyńskiego, trzy aspekty standaryzacji techniki (narzędzie, cechy zbiorowości ankietowanych, warunki komunikowania się), wykorzystanie dokumentów urzędowych i prywatnych)

Lit. S. Nowak. *Metodologia badań społecznych*. Warszawa 1985, fragment rozdziału III (Definiowanie pojęć i dobór wskaźników w badaniach): 170–181 (MN I, 235–248). * G. Babiński. *Wybrane zagadnienia z metodologii socjologicznych badań empirycznych*. Kraków 1980, r.IV (Źródła w badaniach socjologicznych): 65–79 (MN I: 409–421) * J. Topolski. *Metodologia historii*. Warszawa 1973, r.XV (Teoria wiedzy źródłowej): 342–354 * J. Lutyński. *Techniki otrzymywania materiałów i ich podział*. Ss. 16–40 w: K. Lutyńska, A.P. Wejland (red.) *Wywiad kwestionariuszowy. Analizy teoretyczne i badania empiryczne* (wybór tekstów). Ossolineum 1983.

6. Wywiad kwestionariuszowy i techniki ankietowe (4)

(wywiad kwestionariuszowy, wywiad swobodny, kryteria wyboru techniki, zasady prowadzenia wywiadu z kwestionariuszem, aranżacja wywiadu, dopuszczalne i niedopuszczalne zachowania ankietera, podstawowe typy technik ankietowych, ankietę pocztową i prasową, ankietę audytoryjną, nowe techniki badawcze z użyciem kwestionariusza)

Lit. J. Lutyński. *Analiza procesu otrzymywania informacji w badaniach z zastosowaniem wywiadu kwestionariuszowego*. Ss. 13–62 w: *Analizy i próby technik badawczych w socjologii*,

t.IV (Wywiad kwestionariuszowy w świetle badań metodologicznych). Ossolineum 1972 * J. Lutyński. *Pojęcie ankiety. Rodzaje technik ankietowych*. Ss. 39–52 w: *Analizy i próby technik badawczych w socjologii*. t. II, Ossolineum 1968 * Z. Sawiński, P.B. Sztabiński, F. Sztabiński (red.). *Podręcznik ankietera*. Warszawa 2000, r.9 (Aranżacja sytuacji wywiadu): 119–139, r. 26 (Ustawa o ochronie danych osobowych): 295–304.

7. Budowa kwestionariusza. Logiczna teoria pytań (4)

(ogólne zasady budowy kwestionariusza, układ odniesienia rozmówcy, pytania sugerujące, zasada aprobaty społecznej, struktury sekwencyjne kwestionariusza (struktura tematyczna, logiczna, graficzna), modele pytania (model logiczno-gramatyczny, model behawioralny), pytania otwarte i zamknięte (w sensie logicznym, strukturalnym i technicznym), analiza pytania zamkniętego logicznie (lista alternatyw, żądanie wyboru, typ rozszczenia zupełności), pytania technicznie zamknięte z kafeterią koniunktywną i dyzjunktywną, kwestionariusz wywiadu a kwestionariusz ankiety)

Lit. G. Babiński. *Pytania kwestionariuszowe: podstawowe podziały i typologie*. Ss. 53–73 (r.III) w: J. Wasilewski (red.) *Wybrane zagadnienia metodologiczno-teoretyczne badań socjologicznych*. Kraków 1984 (MN I: 391–408) * S. Nowak (red.). *Metody badań socjologicznych* (wybór tekstów). Warszawa 1965, r.IV (Problemy budowy kwestionariusza): 98–131 * A. Sułek. *Ilu jest Żydów w Polsce? Eksperymentalne studium wpływu skali na odpowiedzi ankietowe*. Ss. 175–187 w: A. Sułek. *Sondaż polski*. Warszawa 2001 * T. Pawłowski. *Pojęcia i metody współczesnej humanistyki*. Ossolineum 1977, r.VI (Teoria pytań): 151–193 * J. Lutyński. *Pytanie kwestionariuszowe i jego różne koncepcje*. Ss. 110–146 w: K. Lutyńska, A.P. Wejland (red.) *Wywiad kwestionariuszowy. Analizy teoretyczne i badania empiryczne* (wybór tekstów). Ossolineum 1983.

8. Inne techniki otrzymywania materiału empirycznego (4)

(obserwacja socjologiczna i jej rodzaje, SYMLOG, grupowy wywiad zogniskowany)

Lit. R. Mayntz, K. Holm, P. Hübner. *Wprowadzenie do metod socjologii empirycznej*. Warszawa 1985, r.4 (Metody obserwacji): 111–130 * A. Dukaczewska-Nałęcz. *Zogniskowane wywiady grupowe – jakościowa technika badawcza*. W: H. Domański, K. Lutyńska, A.W. Rostocki (red.). *Spojrzenie na metodę. Studia z metodologii badań socjologicznych*. Warszawa 1999: 149–160.

9. Socjologiczna analiza tekstów (3)

(dokumenty biograficzne, sposoby pozyskiwania (konkursy) i analizy, analiza zawartości przekazów masowych)

Lit. J. Szczepański. *Metoda biograficzna*. Ss. 573–607 w: *Odmiany czasu teraźniejszego*. Warszawa 1971 (MN II: 363–383) * T. Goban-Klas. *Analiza zawartości przekazów masowych*. Ss. 75–103 w: J. Wasilewski (red.) *Wybrane zagadnienia metodologiczno-teoretyczne badań socjologicznych*. Kraków 1984 (MN II: 294–320).

10. Przetwarzanie materiału empirycznego na dane (3)

(instrukcja kodowa, systemy kodowe, dwa sposoby kodowania odpowiedzi na pytania technicznie otwarte, macierz danych, tworzenie komputerowych baz danych, redukcja przestrzeni własności)

Lit. G. Babiński. *Wybrane zagadnienia z metodologii socjologicznych badań empirycznych*. Kraków 1980, r.VIII (Budowa instrukcji kodowej): 153–190 (MN II: 443–471) * S. Nowak (red.). *Metody badań socjologicznych* (wybór tekstów). Warszawa 1965, r.VIII (Twierdzenia, pojęcia, wskaźniki. Tekst Allena Bartona o „przestrzeni własności”): 211–231 (MN I: 314–330) * Notatka własna: Przykład redukcji przestrzeni własności (plik redps.pdf na stronie wykładowcy).

11. Zbieranie i analiza danych relacyjnych (4)

(pytanie socjometryczne, socjogram, indywidualne i grupowe parametry socjometryczne,

macierzowa postać danych relacyjnych, analiza sieci społecznych, grafy skierowane i nieskierowane)

Lit. A. Brzezińska. *Socjometria*. Ss. 192–231 w: J. Brzeziński (red.). *Metodologia badań psychologicznych. Wybór tekstów*. Warszawa 2004: PWN * T. Sozański. *Sieć społeczna*. Ss. 28–36 w: *Encyklopedia Socjologii*, t. 4, Warszawa 2002.

12. Budowa skali. Rzetelność i trafność narzędzi pomiarowych (4).

(elementy potrzebne do konstrukcji skali, różne kryteria podziału metod skalowania, podział Torgersona sposobów wyjaśniania zmienności reakcji na „pozycje”, metody: Likerta, Thurstone's i Guttmana, współczynnik odtwarzalności, technika Cornell, rzetelność pomiaru – teoria statystyczna, dwie metody sprawdzania rzetelności, wzór Spearmana-Browna, różne pojęcia trafności skali)

Lit. R. Mayntz, K. Holm, P. Hübner. *Wprowadzenie do metod socjologii empirycznej*, r. 2 (Pomiar), 42–86 * Notatka własna: Przykład budowy skali Guttmana (plik Guttman.pdf na stronie wykładowcy).

13. Nieeksperymentalne typy badań (2)

(badanie monograficzne, sondaż jednokrotny i powtarzany, badanie panelowe, ocena wielkości przepływu)

Lit. R. Mayntz, K. Holm, P. Hübner. *Wprowadzenie...*, r. 7 (Badanie panelowe), 171–191.

14. Analiza danych (4)

(program analiz statystycznych, analiza jednozmiennowa i dwuzmiennowa, zasady przypisywania ról zmiennym w analizach dwuzmiennowych, procentowanie w tabeli dwudzielczej, testowanie hipotezy niezależności zmiennych jakościowych, współczynniki siły związku, analizy trójzmiennowe z użyciem zmiennej kontrolnej, zależność pozorna)

Lit. R. Mayntz, K. Holm, P. Hübner. *Wprowadzenie ...*, r. 10 (Opracowanie i analiza danych), 240–289.

15. Zasady prezentacji i interpretacji wyników badań socjologicznych (2)

(raport z badań, socjolog-badacz w przestrzeni publicznej)

Lit. E. Babbie. *Badania społeczne w praktyce*, Dodatek C: *Raport z badań*, 563–569 * A. Sułek. *Opinia w sprawie zakazu publikacji wyników sondaży przedwyborczych przewidzianego w przygotowywanej ordynacji wyborczej; `Wyższe wykształcenie` Aleksandra Kwaśniewskiego a wynik wyborów prezydenckich 1995. Opinia biegłego dla Sądu Najwyższego*, Ss. 259–271 w: A. Sułek. *Sondaż polski*. Warszawa 2001 * *Zasady prezentacji wyników sondaży w prasie ze szczególnym uwzględnieniem sondaży wyborczych*. Ss. 273–281 w: A. Sułek. *Sondaż polski*.

Wykaz literatury podstawowej

Badania empiryczne w socjologii. Wybór tekstów, t. I, II. Opracowanie: M. Malikowski i M. Niezgoda.

Wyższa Szkoła Społeczno-Gospodarcza w Tyczynie 1997 (skrót: MN I/II).

E. Babbie. *Badania społeczne w praktyce*, Warszawa 2003,

S. Nowak. *Metodologia badań społecznych*. Warszawa 1985

Z. Sawiński, P.B. Sztabiński, F. Sztabiński (red.). *Podręcznik ankietera*. Warszawa 2000

K. Lutyńska, A.P. Wejland (red.) *Wywiad kwestionariuszowy. Analizy teoretyczne i badania empiryczne* (wybór tekstów). Ossolineum 1983

(wszystkie pozycje we fragmentach wskazanych przy tematach wykładów)

Wykaz literatury uzupełniającej

j.w. (dodatkowe fragmenty)

Bilans godzinowy zgodny z CNPS (Całkowity Nakład Pracy Studenta)

Ilość godzin w kontakcie z prowadzącymi	Wykład	60
	Konwersatorium (ćwiczenia, laboratorium itd.)	60
	Pozostałe godziny kontaktu studenta z prowadzącym	
Ilość godzin pracy studenta bez kontaktu z prowadzącymi	Lektura w ramach przygotowania do zajęć	60
	Przygotowanie krótkiej pracy pisemnej lub referatu po zapoznaniu się z niezbędną literaturą przedmiotu	
	Przygotowanie projektu lub prezentacji na podany temat (praca w grupie)	60
	Przygotowanie do egzaminu	30
Ogółem bilans czasu pracy		270
Ilość punktów ECTS w zależności od przyjętego przelicznika		9